EMANET

Kur'an-ı Kerim'de tekil ve çoğul (emânât) olarak 6 yerde geçmektedir.

Bu kelimenin kökü olan emn (iman da bu köktendir), ruhun sükûnet bulması ve korkudan kurtulmak anlamındadır. Emanet, bir şeyi veya bir değeri gönül huzuru ve güvenle bir başkasına teslim etmek veya aynı şartlarla teslim almaktır. O halde, emanette teslim edenle teslim alanın karşılıklı güven ve rahatlıkları esastır. Ve bu da gösterir ki, emanet olgusu şuurlu ve kararlı iki benliğin varlığını gerektirir. Nitekim emanet olayındaki bu iki şuurlu benlik Kur'an tarafından imanda da ısrarla korunmakta ve putperest inancın taraflarından biri (put) şuursuz olduğu için putperestlik bir bilgisizlik, beyinsizlik ve aldanış olarak görülmektedir.

Emanet kavramının Kur'ansal yerini tespite çalışan klasik müfessirler, onu Kelimei Tevhid, adalet, akıl gibi anlamlarda belirginleştirirler ki, az önce işaret ettiğimiz incelikle uyuşması açısından da dikkat çekicidir. Ve bu anlamda alındığında emanet, insan dışında hiçbir varlığın taşıyamayacağı bir evrensel-kozmik yük ve görevdir, (bk. Ahzâb, 72)

Kısacası, hayat bir anlamda bir emanet taşıma imtihanıdır. Bir hadis bu gerçeğe şöyle işaret etmiştir:

"Kıyamet günü insana adım başı ömrünü nerede geçirdiği, ne yaptığı, malını nerede kazanıp nereye harcadığı, bedenini nerede kullanıp tükettiği konularında soru sorulacaktır." (Dârîmî, 1/135)

Hukuksal anlamda emanet, bu tanrısal ve kozmik emanetin ve ona ilişkin şuurun uzantısıdır. Bu yüzdendir ki, İslam Peygamberi bu uzantıların ısrarla korunmasını istemiş ve "Emanete riayeti olmayanın imanı da yoktur" demiştir.

Kur'an, emanete riayetin bir yetenek olduğu kadar, bir ehliyet olduğunu da belirtir. Bu yüzden her iş ve ödev bir emanet olarak algılanmış ve şu evrensel ilke konmuştur:

"Hiç kuşkunuz olmasın ki, Allah size, emanetleri, onlara ehil olanlara teslim etmenizi emreder." (Nisa, 58)

Bu anlamda emanetin en önde geleni, yönetim erkidir. Kur'an, bir devlet şekli önermemekte, her devlet şeklinde egemen olmasını istediği değerlere atıf yapmaktadır. Bunların başında emanet veya emanete riayet ilkesi gelir. Kur'an, kişilerin egemenliğini şirk saydığı için, ilkelerin egemenliği esas olacaktır ve bu da bir hukuk devleti zihniyetini kaçınılmaz kılar. Hukuk devletinin temel özelliklerinden birinin de emanetlere riayet olduğu tartışmasızdır, (bk. burada, Şûra, Bîat ve Hâkimiyet maddeleri)

Nisa 58. ayetin insan hayatına kazandırmak istediği değerin önemini anlamak için Hz. Peygamber'in şu sözünü de hatırlamak gerekir: "İşler, ehil olmayanlara verildiğinde, kıyametin kopmasını bekle." Buradaki kıyamet, toplumların çöküşü anlamındaki küçük kıyamettir, (bk. burada, Kıyamet mad.)

Şuraya kadarki açıklamaya dayanarak diyebiliriz ki, Kur'an'a göre, işlerin ve emanetlerin ehil olmayanlara teslim edilmesi, imansızlığın en büyük belirtilerinden biridir. Nitekim Kur'an, kendine özgü ifade güzelliği ile bu inceliğe şöyle dikkat çekmiştir:

"Ey inananlar! Allah'a ve resule hıyanet etmeyin! Bilip durduğunuz halde, öz emanetlerinize hıyanet mi ediyorsunuz?" (Enfâl, 27)

Böyle olduğu içindir ki, Kur'an müminleri, "Emanetlerine riayet eden ve ahdlerine vefalı olan kişiler" diye nitelenmiştir. (23/8; 70/32)